

Professori Juhani Juntunen

Pään isku voi muuttaa persoonallisuutta

Oireita ei välttämättä osaa yhdistää vammaan

Päähän osunut isku aiheuttaa jonkin asteisen aivovamman 15 000-20 000 suomalaiselle vuodessa.

Puolet ovat nuoria, 15-35-vuotiaita.

Ongelma on suuri, sillä aivovamma näkyy ennen muuta erilaisina neuropsykologisina oireina ja persoonallisuuden muutoksina. Ne voivat vaikeuttaa huomattavasti elämää ilman, että sairastunut tai hänen lähipiirinsä osaavat yhdistää oireita vammaan.

Useimmiten aivovamman aiheuttaa kaatumis- tai putoamistapaturma. Esimerkiksi liukastuessa pään voi lyödä hyvinkin pahasti.

Kun aivokudos kovan iskun jälkeen heilahtaa, syntyy tyypillisesti otsalohkon vamma, joka näkyy ennen muuta neuropsykologisina oireina ja persoonan muutoksina: esimerkiksi aloitekyvyttömyytenä ja keskittymisvaikeuksina, äkillisinä raivonpuuskina tai impulsiivisuutena.

Myös estottomuus voi lisääntyä: oman käytöksen arviointikyky heikentyy eikä itse välttämättä huomaa käyttäytyvänsä oudosti.

Vamma voi silti jäädä toteamatta, koska jokainen niistä on erilainen. Sen vuoksi myös oireet ovat hyvin yksilöllisiä.

Läheskään kaikki päänsä lyöneet, jotka ovat menettäneet hetkeksi tajuntansa, eivät mene lääkäriin eikä iskusta jää mitään pysyvää haittaa, mutta toisaalta haitta voi olla huomattavakin.

”Aivot ovat tärkein elimemme, jotka säätelevät kaikkea toimintaamme. Varsinkin nuorella vamma voi pilata tulevaisuuden, jos oireet vaikeuttavat esimerkiksi opiskelua”, professori **Juhani Juntunen** sanoo.

Hankalinta on, että vamman ja oireiden yhteys on useinkin epäselvä. Oireet voivat tulla esiin vasta myöhemmin tilanteissa, jotka vaativat monimutkaista ajattelua tai paineensietoa, koska ne voivat heikentyä.

Tajuttomuus tai muistiaukko kertovat vamman asteesta

Jos pään iskusta menee taju tai muistista häviää pätkä tapahtumia, merkitsee se aivojen jonkinasteista vammaa. Tajuttomuudessa aivojen toiminta on aina laajasti häiriintynyt. Muistiaukko taas kertoo, että vamman vaikeusasteesta riippuen aivot ovat tavalla tai toisella eri pituisen ajan poissa pelistä, vaikka tajunta olisi jo palannut.

Juntusen mukaan kokenut lääkäri voi jo iskun jälkeisistä ensioireista ennustaa aika hyvin vamman vaikeusasteen. Mitä kauemmin tajuttomuus kestää ja mitä laajempi muistiaukko on, sitä vakavampia seuraukset todennäköisesti ovat. Vakavaan aivotoiminnan häiriöön viittaa myös se, jos muistista on hävinnyt pitkä jakso iskua edeltävältä ajalta.

Sen sijaan lievissä vammoissa iskun ja myöhemmin ilmaantuvien oireiden syy-seuraussuhdetta on usein vaikea osoittaa.

Kuntoutusta ja vertaistukea

”Aina kun herää epäily, että pään isku on syynä myöhemmin ilmaantuviin oireisiin, asia olisi syytä tutkia”, Juntunen sanoo.

Diagnoosi on tärkeä kuntoutuksen saamiseksi. Usein varsinkin psykiatrisesta ja neuropsykologisesta kuntoutuksesta on suuri apu. Toisaalta vertaistuki on osoittautunut hyödylliseksi, koska se helpottaa sopeutumista vammaan.

Suomessa on useita aivovammoihin erikoistuneita yksiköitä, mm. Helsingissä, Tampereella, Oulussa ja Kuopiossa. Helsingin yliopistoon on tämän vuoden aikana tulossa neurologisen kuntoutuksen professuuri.

Lähde: Suomen Aivosäätiö